

MALÉ OBCE A PROBLÉM POSKYTOVANIA VYBRANÝCH SLUŽIEB: PRÍPAD SLOVENSKA

SMALL MUNICIPALITIES AND THE PROBLEM OF PROVIDING SELECTED SERVICES: THE CASE OF THE SLOVAK REPUBLIC

Martin Švikruha¹, Jakub Bardovič¹

Abstrakt

Územná samospráva je spojená s existenciou viacerých kompetencií a služieb, ktoré má poskytovať a zabezpečovať pre obyvateľov na svojom území. Sú však štáty, v rámci ktorých vzniká priestor pre diskusiu o schopnosti niektorých týchto samospráv plniť svoje povinnosti. Do tejto kategórie patrí aj Slovensko. Prílišná fragmentácia územia vytvára podmienky pre prítomnosť veľkého počtu malých obcí. Uvedený článok tak skúma práve túto oblasť, keďže je jeho cieľom zistiť, či malé obce v dvoch veľkostných kategóriách (do 500 a do 1 000 obyvateľov) dokážu zabezpečovať služby v oblasti technickej infraštruktúry (dostupnosť splaškovej kanalizácie, verejného vodovodu, plynofikácie, mobilnej siete a internetového pripojenia) na svojom území a či tu existujú určité odlišnosti. Uvedená skutočnosť je sledovaná prostredníctvom sekundárnych dát a tiež primárnych dát (získané prostredníctvom dotazníkov). Zistenia ukazujú odlišnú technickú vybavenosť malých obcí v sledovaných indikátoroch. Rovnako sú prípady technickej vybavenosti, kde existujú odlišnosti medzi sledovanými subkategóriami malých obcí a sú tu identifikovateľné aj regionálne diferencie.

Kľúčové slová

Územná samospráva, malé obce, technická infraštruktúra, fragmentácia, Slovensko

Abstract

Territorial self-government is related to a range of competencies and services that must be provided and ensured for residents in the area. However, there are some countries where there are doubts about the ability of certain local governments to fulfil their responsibilities. Slovakia is an example of this. The significant fragmentation of the territory results in a large number of small municipalities. For this reason, the aim of this article is to find

¹ Fakulta sociálnych vied, Univerzita sv. Cyrila a Metoda

out the ability of small municipalities, categorised by population size (up to 500 and up to 1,000 inhabitants), to provide technical infrastructure services within their territories, in particular in the areas of sewerage, public water supply, gas supply, mobile phone services and internet connectivity. The aim is also to determine whether there are any differences. The study is based on an analysis of secondary and primary (questionnaire) data. The study shows differences in the technical equipment of small municipalities for the indicators studied. Regional differences and discrepancies between sub-categories of small municipalities are also present in terms of technical infrastructure.

Keywords

Territorial self-government, Small municipalities, Technical infrastructure, Fragmentation, Slovakia

ÚVOD

Jedným z problémov územnej samosprávy na Slovensku je prílišná miera fragmentácie, čo sa premieňa do existencie veľkého počtu obcí a miest. Aktuálne môžeme hovoriť o tom, že sa v rámci územia štátu nachádza 141 miest a celkovo 2 749 obcí. Navyše, dve najväčšie mestá sú tvorené ešte jednou špecifickou úrovňou, ktorú predstavujú mestské časti. Kým hlavné mesto a súčasne najväčšie mesto Slovenska, Bratislava, je tvorené 17 mestskými časťami, druhé najväčšie mesto, Košice, ich má o niečo viac. Pozostáva z 22 mestských častí. Vo výsledku tak môžeme hovoriť o existencii 2 927² obcí. Táto výrazná rozdrobenosť v kombinácii s 5,43 miliónovou populáciou (Štatistický úrad SR, 2023) vytvára podmienky pre to, aby tu existovala pomerne veľká a významná skupina malých obcí. Ich prítomnosť v systéme môže potenciálne ovplyvňovať to, v akom rozsahu sa môžu jednotliví obyvatelia dostávať k príslušným službám, ktoré by im mali ponúkať a poskytovať jednotlivé obce. Z tohto dôvodu má význam sledovať aktuálny stav vybavenosti týchto územných samospráv v príslušných oblastiach, hľadať potenciálne medzery a navrhovať možné riešenia prospešné hlavne pre samotných obyvateľov. Tento vedecký článok tak vzniká v kontexte uvedených skutočností. Jeho ambíciou je pokryť vybrané medzery v aktuálnom stave poznania v danej oblasti. Aj z tohto dôvodu je tu zámerom identifikovať definované atribúty vybavenosti malých obcí na Slovensku.

Cieľom článku je teda zistiť aktuálny stav technickej vybavenosti malých obcí na Slovensku zo zameraním na dostupnosť splaškovej kanalizácie, verejného vodovodu, plynifikácie, mobilnej siete a internetového pripojenia. Skupina malých obcí tu však nevystupuje ako homogénna kategória, keďže sa tu hľadajú potenciálne regionálne odlišnosti a súčasne, samotná kategória malých obcí je rozdelená na dve subkategórie. V rámci prvej subkategórie sa nachádzajú obce do 500 obyvateľov a v druhej subkategórii sa nachádzajú obce od 501 obyvateľov do 1 000 obyvateľov. V nadväznosti na to je tu tak rovnako druhým cieľom tiež zistiť odlišnosti v technickej vybavenosti malých obcí medzi jednotlivými regiónmi a tiež medzi dvomi kategóriami malých obcí.

2 Vráťane miest a mestských častí v Bratislave a Košiciach a bez zarátanie Bratislavy a Košíc ako samostatných samospráv.

Článok je rozdelený do troch samostatných častí. V prvej časti je predstavená problematika stavu výskumu v danej oblasti so zameraním na otázku malých obcí a ich potenciálne plnenie úloh či poskytovanie služieb. Samostatná časť je venovaná predstaveniu cieľov, výskumných otázok a použitých postupov. Posledná časť už následne zachytáva problematiku malých obcí v kontexte ich technickej vybavenosti pri reflektovaní regionálnych odlišností a dvoch kategórií veľkosti malých obcí.

Prehľad problematiky

Územná samospráva na miestnej úrovni, ktorú tvoria mestá a obce v rámci celého územia Slovenskej republiky, zabezpečuje široký rozsah kompetencií a úloh. Tie majú povahu jednak originálnej pôsobnosti a tiež preneseného výkonu štátnej správy. Mestá a obce možno v tomto kontexte podľa Kaliňáka et al. (2017) vnímať ako v určitej podobe „miništáty“ spravujúce určené územie. Pokiaľ sa však podrobnejšie zameriame na kompetencie a poslanie obcí podľa zákona o obecnom zriadení (Zákon č. 369/1990 Zb.), môžeme konštatovať, že sú kľúčovým aktérom v oblasti realizácie verejnej politiky na miestnej úrovni (porovnaj: Machyniak, 2021).

Miestne územné samosprávy zabezpečujú množstvo kompetencií a úloh, ktorých výkon je determinovaný mnohými právnymi predpismi. Tie sú samosprávy povinné naplňovať pre svoje regulárne fungovanie a rovnako pre naplnenie podmienok smerujúcich k ich rozvoju a prosperite. Vo výsledku tak môžeme mestá a obce chápať podľa Palúša (2021) ako samosprávne jednotky disponujúce kompetenčným rámcom a ustanovenou územnou pôsobnosťou.

Pokiaľ sa bližšie zameriame na výpočet kompetencií a zákonných povinností každej obce na Slovensku, zisťujeme, že sa pohybujeme na úrovni niekoľko tisíc kompetencií (Parlamentné listy, 2019; Vybíhal, 2021). Zároveň je vhodné zdôrazniť, že len v období rokov 2005 až 2015 podľa Nižňanského, Cibákovej a Hamalovej (2014) bol navýšený počet úloh, ktoré majú miestne samosprávy zabezpečovať, takmer trojnásobne, a to z počtu približne 3 000 na 5 000. Navyše, výpočet pôsobnosti miestnych samospráv sa naďalej stupňuje. Ide tak o mimoriadne množstvo kompetencií, ktorých zabezpečovanie spôsobuje samosprávam nemalé problémy, nakoľko slovenská právna úprava nerozlišuje, či je miestna samospráva schopná naplňovať tieto kompetencie z finančného hľadiska, z pohľadu personálneho zabezpečenia alebo z iných pohľadov. Obciam na Slovensku tak zo zákona prislúcha množstvo kompetencií, pričom zákon o obecnom zriadení (Zákon č. 369/1990 Zb.) vo výpočte úloh, ktoré majú obce plniť, nerozlišuje medzi obcou, ktorá má dvestopäťdesiat, päťsto, tisíc, dvetisíc alebo dvadsaťtisíc obyvateľov. Z tohto pohľadu vykazujú značné problémy najmä malé obce, ktoré častokrát nie sú schopné naplňovať všetky kompetencie, najmä preneseného charakteru. Podľa Palúša (2020) sa tak v slovenských podmienkach stretávame s nespôsobilosťou obce plniť samosprávne funkcie vyplývajúce zo zákona. Navyše, aktuálne neexistuje ani všeobecne aplikovateľná metodika, podľa ktorej by bolo možné identifikovať, klasifikovať a zosumarizovať všetky zákonné kompetencie a povinnosti miestnych samospráv na Slovensku.

Naznačené problémy považujú viacerí odborníci (napr. Labunová a Lovacká, 2008; Klimovský, 2009a, 2009b, 2010; Machyniak a Šebík, 2013; Brix, 2014, 2019, 2020; Černěňko, Harvan

a Kubala, 2017; Machyniak a Horváth, 2017; Kováčová, 2016; Kráľová, 2020) za výsledok značnej fragmentácie územnej samosprávy na Slovensku.

Niektoré domáce a zahraničné odborné štúdie (napr. Žárska, 2015; Bel, 2013; Denters et al., 2014; Hansen, 2015; Foged, 2016; Brix a Švikruha, 2017; Žárska a Vamošová, 2017; Kráľová, 2020) upozorňujú, že úroveň výkonu samosprávy a rozsah poskytovaných miestnych služieb sa odvíja od veľkosti samospráv. Práve malé samosprávy sú často predmetom diskusií o ich schopnostiach resp. neschopnostiach kvalitne zabezpečovať výkon miestnej správy. Pre tieto samosprávy sú najviac príznačné problémy s prípravou a zabezpečovaním rozvoja na svojom území a budovaním samosprávy, ktorá poskytuje adekvátne verejné služby pre svojich občanov, najmä z dôvodu absentujúcich finančných prostriedkov. Príliš fragmentovaná štruktúra najnižších územných jednotiek nie je značným problémom len v podmienkach Slovenska, ale dlhodobo je diskutovaná (napr. Hampl a Müller, 1998; Swianiewicz, 2002, 2010, 2018; Illner, 2006; Baldersheim a Rose, 2010; Bernard, Illner a Kostelecký, 2011; Hanes, 2015; Matějová, Němec a Soukopová, 2016; Foged, 2016; Swianiewicz a Łukomska, 2017) aj v ďalších európskych štátoch, ktoré sa vyznačujú podobnou situáciou v tejto oblasti. Uvedení autori prezentujú vo svojich výskumoch racionálne argumenty proti roztrieštenosti, pričom uvádzajú množstvo problémov vyplývajúcich z udržateľnosti chodu malých samospráv vo svojich štátoch.

Ciele a metodika

Cieľom článku je zistiť technickú vybavenosť malých obcí s prihliadnutím na dve subkategórie malých obcí a ich regionálne rozloženie reprezentované hranicami samosprávnych krajov. Súčasne sa tu hľadajú odlišnosti v týchto dvoch veľkostných skupinách a s ohľadom na geografické umiestnenie. V nadväznosti na to sú stanovené nasledujúce dve výskumné otázky:

- Aký je aktuálny stav technickej vybavenosti malých obcí?
- Aké odlišnosti existujú medzi malými obcami v technickej vybavenosti v rámci dvoch veľkostných subkategórií a s ohľadom na ich regionálne umiestnenie?

Vymedzenie kategórie malých obcí vychádza v tomto článku z aktuálneho chápania v odbornej literatúre. Výskumníci sa v zásade pri určovaní kategórií obcí najčastejšie opierajú o veľkostné kritérium. Podľa tohto kritéria dochádza spravidla ku definovaniu malých obcí, buď na základe hustoty zaľudnenia alebo podľa počtu obyvateľov. Kritérium v podobe hustoty zaľudnenia využíva metodika Eurostatu (Population grids, 2023), ktorá nadväzuje na metodiku OECD (Population Density..., 2023). Pre potreby predkladaného článku uplatňujeme kritérium počtu obyvateľov. Aj keď neexistuje úplne jednotný prístup jednotlivých autorov, horná hranica „veľkosti“ malých obcí sa zvykne pohybovať na úrovni 1 000 obyvateľov (napr. Hampl a Müller, 1998; Tichý, 2005; Slavík a Grác, 2009; Šebová, 2012; Sochorová, 2016; Plešivčák et al., 2022). Okrem toho sa stretávame aj s ďalšími prístupmi výskumníkov, ktorí považujú za malé obce také, ktoré majú počet obyvateľov do 500 alebo do 250 (napr. Labunová a Lovacká, 2008; Faltán et al., 2011; Lešková a Vaishar, 2018; Brix, 2020).

V zmysle uvedeného tak v tomto článku vystupujú malé obce ako jedna ucelená kategória, ktorá je tvorená územnými samosprávami s veľkosťou do 1 000 obyvateľov. Okrem

toho, tu ale vystupujú aj dve subkategórie, kde tá prvá subkategória pokrýva obce do 500 obyvateľov a tá druhá obce od 501 obyvateľov do 1 000 obyvateľov.

Regionálne špecifiká vybavenosti malých obcí sú následne sledované s prihliadaním na hranice aktuálne existujúcich ôsmich samosprávnych krajov. V kontexte toho sa tak pracuje aj s uvedeným podielom, ktorý je vždy počítaný za príslušnú časť územia, resp. príslušnú kategóriu obcí v rámci daného územia.

Článok pracuje s dvomi skupinami dát. Prvú skupinu dát tvoria sekundárne dáta zo Štatistického úradu SR, konkrétne sa tu vychádza z aplikácie datacube.statistics.sk. Tie pokrývajú počet obyvateľov príslušných obcí v konkrétnych časových obdobiach. Prostredníctvom toho je možné sledovať jednak vývoj obcí vo veľkostnej subkategórii do 500 obyvateľov a od 501 do 1 000 obyvateľov, zachytiť ich podiel za celé územie a tiež jednotlivé samosprávne kraje a v neposlednom rade utvoriť v kontexte aktuálneho počtu obyvateľov príslušnú hlavnú kategóriu a následne dve subkategórie pre účely sledovania technickej vybavenosti.

Druhú skupinu dát tvoria primárne dáta zozbierané prostredníctvom elektronického dotazníka so zameraním na zisťovanie vybavenosti jednotlivých samospráv. Tento dotazník bol zbieraný v priebehu mesiacov november a december v roku 2021 a tvorila ho širšia skupina položiek. Pre spracovanie uvedenej problematiky je ale použitá časť venujúca sa technickej vybavenosti malých obcí. Technická infraštruktúra predstavuje určujúci faktor, ktorý významným spôsobom prispieva k ekonomickému a sociálnemu rozvoju každej samosprávy. Je faktorom, determinujúcim rozmiestnenie podnikateľských subjektov na danom území a ich prosperitu. Identicky kľúčový význam má aj z pohľadu obyvateľov, keďže vo významnej miere vplýva na kvalitu ich života. V rámci tejto oblasti mali respondenti možnosť odpovedať na otázky týkajúce sa vybavenosti svojej obce jednotlivými vybranými prvkami technickej infraštruktúry. Dotazované samosprávy tu tak mali položky, ktoré sa ich pýtali na dostupnosť splaškovej kanalizácie, verejného vodovodu, plynofikácie, mobilnej siete a internetového pripojenia. Pri zbere dát boli oslovené všetky samosprávy do 1 000 obyvateľov³, pričom z celkového počtu 1 863 oslovených obcí sa podarilo získať 550 odpovedí. Z toho 284 v kategórii do 500 obyvateľov a 266 v kategórii od 501 do 1 000. Podrobná štruktúra zapojenia je uvedená v nasledujúcej tabuľke.

3 Pre potreby predkladaného článku sme do prieskumu nezahrňali jednotlivé mestské časti, či už mesta Bratislava alebo mesta Košice, z dôvodu ich špecifického statusu vyplývajúceho z osobitných zákonov.

Tab. 1 Počet malých obcí zapojených do prieskumu

	Rozdelenie obcí podľa počtu obyvateľov do dvoch veľkostných kategórií pre potreby výskumu				Celkový základný výskumný súbor	
	0–500		501–1 000		Spolu	
Rozdelenie podľa krajov	Celkový počet oslovených obcí	Obce zapojené do prieskumu	Celkový počet oslovených obcí	Obce zapojené do prieskumu	Celkový počet oslovených obcí	Obce zapojené do prieskumu
Bratislavský	5	5 (100 %)	10	8 (80 %)	15	13 (86,7 %)
Trnavský	40	12 (30 %)	73	38 (52 %)	115	50 (44,2 %)
Trenčiansky	80	26 (32,5 %)	78	37 (47,4 %)	158	63 (39,9 %)
Nitriansky	98	51 (52 %)	96	39 (40,6 %)	194	90 (46,4 %)
Žilinský	86	23 (26,7 %)	72	28 (38,9 %)	158	51 (32,3 %)
Banskobystrický	282	42 (14,9 %)	122	34 (27,9 %)	404	76 (18,8 %)
Prešovský	356	81 (22,8 %)	154	42 (27,3 %)	510	123 (24,1 %)
Košický	173	44 (25,4 %)	138	40 (29 %)	311	84 (27 %)
SPOLU	1 120	284 (25,4 %)	743	266 (35,8 %)	1 863	550 (29,5 %)

Zdroj: vlastné spracovanie podľa dát z prieskumu

Malé obce v podmienkach Slovenska a ich technická vybavenosť

Nasledujúca časť tohto článku sa už venuje problematike malých obcí s prihladením na dve určené veľkostné subkategórie a regionálne špecifiká. Je tak koncipovaná s ohľadom na stanovený cieľ článku a vymedzené výskumné otázky. Predtým však ako sa tu pristúpi už priamo k tejto téme, je tu zachytená vstupná charakteristika stavu v oblasti malých obcí v podmienkach Slovenska. Z tohto dôvodu sa tiež táto časť v prvých odsekoch zameriava najskôr na ich početné zastúpenie, regionálnu distribúciu a rovnako podiel s ohľadom na jednotlivé časti územia či štát ako celok. Takisto je tu sledovaná dynamika vývoja početnosti malých obcí do 500 obyvateľov a od 501 do 1 000 obyvateľov.

Na úvod tejto časti je tiež vhodné dodať, že problematika malých obcí predstavuje dôležitú súčasť záujmu odborníkov na oblasť verejnej správy v podmienkach Slovenska (napr. Ištók a Tej, 2004; Žárska, 2006, 2015; Labunová a Lovacká, 2008; Klimovský, 2009a, 2009b; Šebová, 2012; Machyniak a Šebík, 2013; Brix, 2014, 2020; Kováčová, 2016; Brix a Švikruha, 2017; Černěnko, Harvan a Kubala, 2017; Machyniak a Horváth, 2017; Kráľová, 2020). Ako môžeme vidieť v nasledujúcej tabuľke, význam tejto témy vychádza hlavne z celkového podielu týchto samospráv vo vzťahu k ich celkovému počtu. Obce do 500 obyvateľov tvoria na Slovensku 38,28 % samospráv a keď k ním pripočítame aj obce v rozmedzí počtu obyvateľov od 501 do 1 000 obyvateľov, dostaneme sa na úroveň až 63,67 % z ich celkového počtu. Ide teda o významný prvok v slovenskom systéme. V tejto súvislosti je ale tiež

hodné dodať, že ich distribúcia v rámci územia Slovenska nie je úplne rovnomerná. Dotýka sa to ale hlavne jednej z uvedených subkategórií. Najvýraznejšie zastúpenie obcí do 500 obyvateľov nachádzame v Banskobystrickom a Prešovskom kraji, kde ich podiel za dané územie prekračuje 50 % hranicu – v prvom prípade 54,65 % a v druhom prípade 53,61 %. Táto skutočnosť nie je prekvapujúcou okolnosťou, keďže práve tieto dva prípady môžeme označiť ako najviac fragmentované územia v podmienkach Slovenska, čo dokladuje aj celkový počet obcí v rámci nich. Prešovský kraj má celkovo 664 obcí a Banskobystrický kraj 516. Ostatné kraje sa od nich nachádzajú s istým odstupom s prihliadaním na túto subkategóriu malých obcí. Kraj s tretím najvyšším podielom zastúpenia týchto obcí dosahuje hodnotu podielu z celkového počtu na úrovni 37,53 %. Ide pritom o Košický kraj. Aj tento kraj je prípadom istej výraznejšej fragmentácie, aj keď nie v takom rozsahu ako prvé dva uvedené prípady. Na opačnom konci tohto zastúpenia je naopak Bratislavský kraj, kde sa nachádza len 5,62 % takýchto malých obcí.

Čiastočne odlišná situácia je pri druhej subkategórii malých obcí pokrývajúcej tie, ktoré majú počet obyvateľov v rozmedzí 501–1 000. V tomto prípade sa až na jednu výnimku pohybujú všetky kraje v pomerne úzkom intervale 22,86 % – 29,93 %. Spomínanú výnimku predstavuje Bratislavský kraj, kde sa nachádza len 11,24 % takýchto obcí.

Z pohľadu prítomnosti fragmentácie a existencie malých obcí do 500 obyvateľov sa teda na prvý pohľad ukazuje, že na krajných póloch platí, že čím fragmentovanejšie územie, tým viac malých obcí sa na ňom nachádza a naopak čím menej fragmentované územie, tým je menší podiel malých obcí. V stredových hodnotách to už také jednoznačné nie je.

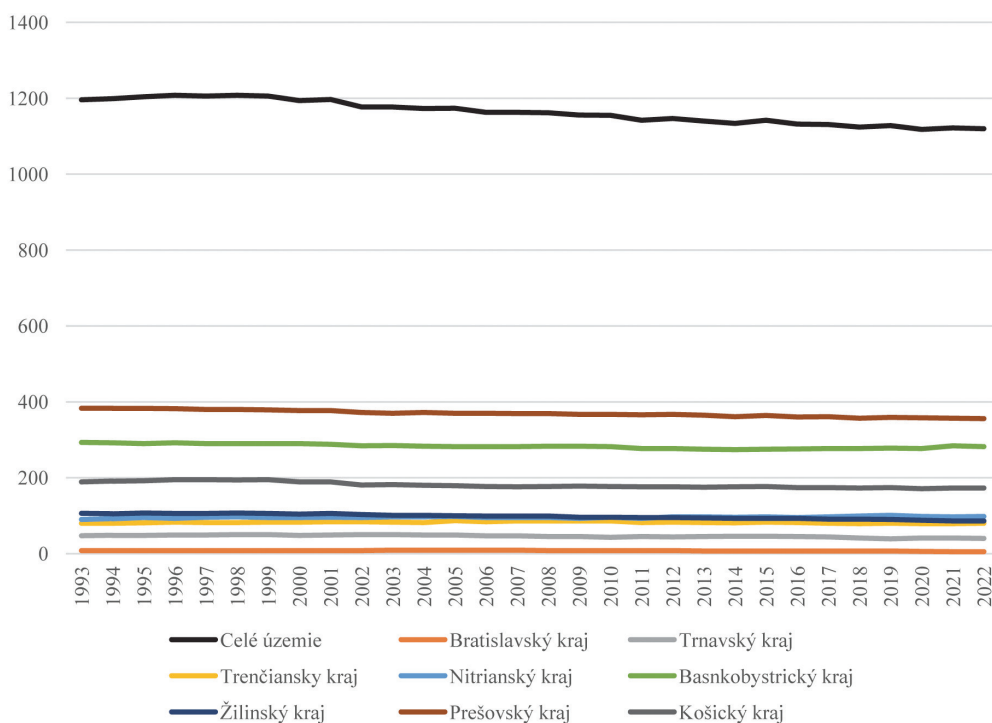
Tab. 2 Stav malých obcí v podmienkach Slovenska s ohľadom na jednotlivé kraje

Územie / samospráva	Samosprávy spolu	Samosprávy do 500 ob.	Podiel v %	Samosprávy do 1 000 ob.	Podiel v %
Celé územie	2 926	1 120	38,28 %	743	25,39 %
Bratislavský kraj	89	5	5,62 %	10	11,24 %
Trnavský kraj	251	40	15,94 %	73	29,08 %
Trenčiansky kraj	276	80	28,99 %	78	28,26 %
Nitriansky kraj	354	98	27,68 %	96	27,12 %
Banskobystrický	516	282	54,65 %	122	23,64 %
Žilinský kraj	315	86	27,30 %	72	22,86 %
Prešovský kraj	664	356	53,61 %	154	23,19 %
Košický kraj	461	173	37,53 %	138	29,93 %

Zdroj: Štatistický úrad SR – DATAcube

Nasledujúci graf zachytáva vývoj počtu malých obcí do 500 obyvateľov od vzniku samostatnej Slovenskej republiky v roku 1993 do roku 2022. V prvom rade je v tejto súvislosti vhodné povedať to, že ak sa stanoví ako referenčné obdobie vzájomného porovnania rok 1993 a rok 2022, v celkovom sumáre nastal pokles obcí o 76. V rámci ôsmich územných celkov (dnes samosprávnych krajov) nastal v šiestich z nich aspoň minimálny pokles počtu obcí pri vzájomnom porovnaní rokov 1993 a 2022. V jednom prípade je rozdiel na úrovni 0 (Trenčiansky kraj) a v jednom prípade (Nitriansky kraj) nastal veľmi mierny nárast na úrovni ôsmich obcí. Rovnako tiež môžeme konštatovať, že päť, resp. šesť území dnešných samosprávnych krajov bolo v 90. rokoch fragmentovanejších a pokles sa u nich začal objavovať s príchodom nového milénia. Jedine Nitriansky kraj je v tomto ohľade do istej miery špecifický. Kým v roku 1993 tu nachádzame 90 takýchto malých obcí, v roku 2019 ich bolo až 101, čo je doteraz najvyššia dosiahnutá hodnota v rámci tejto časti územia. Napríklad taký Trenčiansky kraj zas dosiahol najvyššie počty týchto malých obcí v rozmedzí rokov 2005–2010.

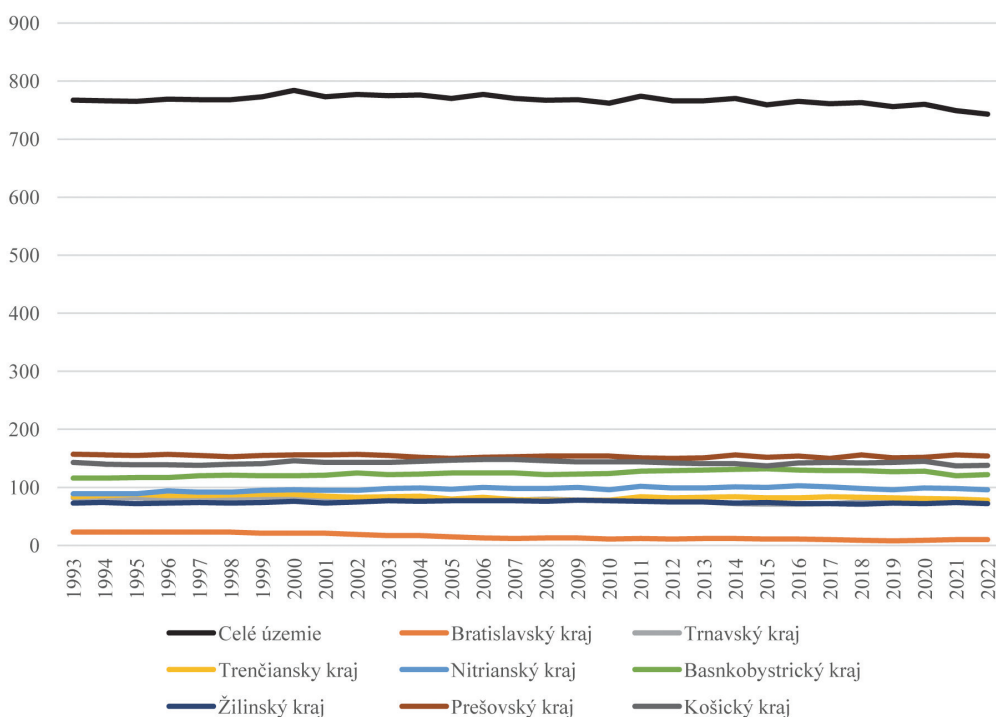
Graf 1 Vývoj počtu obcí do 500 obyvateľov (od roku 1993 do roku 2022)

Zdroj: Štatistický úrad SR – DATAcube

Pohľad na vývoj malých obcí v subkategórii od 501 do 1 000 obyvateľov, ktorý je zachytený v nasledujúcom grafe, prináša niektoré zistenia porovnateľné s predchádzajúcim prípadom pozorovania subkategórie obcí do 500 obyvateľov, no tiež niekoľko špecifických, a teda aj odlišných od neho. Najvýraznejšia podobnosť je v tom, že pri vzájomnom porovnaní dvoch referenčných rokov, a to roku 1993 (vznik samostatnej Slovenskej republiky) a roku 2022, nastal tiež celkový pokles malých obcí v tejto subkategórii, konkrétne vo výške 24. Rovnako aj v tomto prípade platí, že v rámci šiestich území kopírujúcich dnešné samosprávne kraje nastal aspoň minimálny pokles medzi uvedenými rokmi. Najvyššia hodnota je pritom zaznamenaná v Bratislavskom kraji, kde sa znížil počet o 13 takýchto obcí. Malú zmenu ale zas nachádzame v súvislosti s nárastom počtu obcí v tejto subkategórii, keďže je zaznamenaná až v rámci dvoch krajov. Konkrétne ide o Nitriansky a Banskobystrický kraj. Ako dôležitú súčasť vývoja v súvislosti s touto subkategóriou obcí tiež možno konštatovať, že trajektória vývoja v rámci území jednotlivých súčasných krajov bola odlišnejšia, ako v prípade obcí do 500 obyvateľov.

Graf 2 Vývoj počtu obcí od 501 do 1 000 obyvateľov (od roku 1993 do roku 2022)

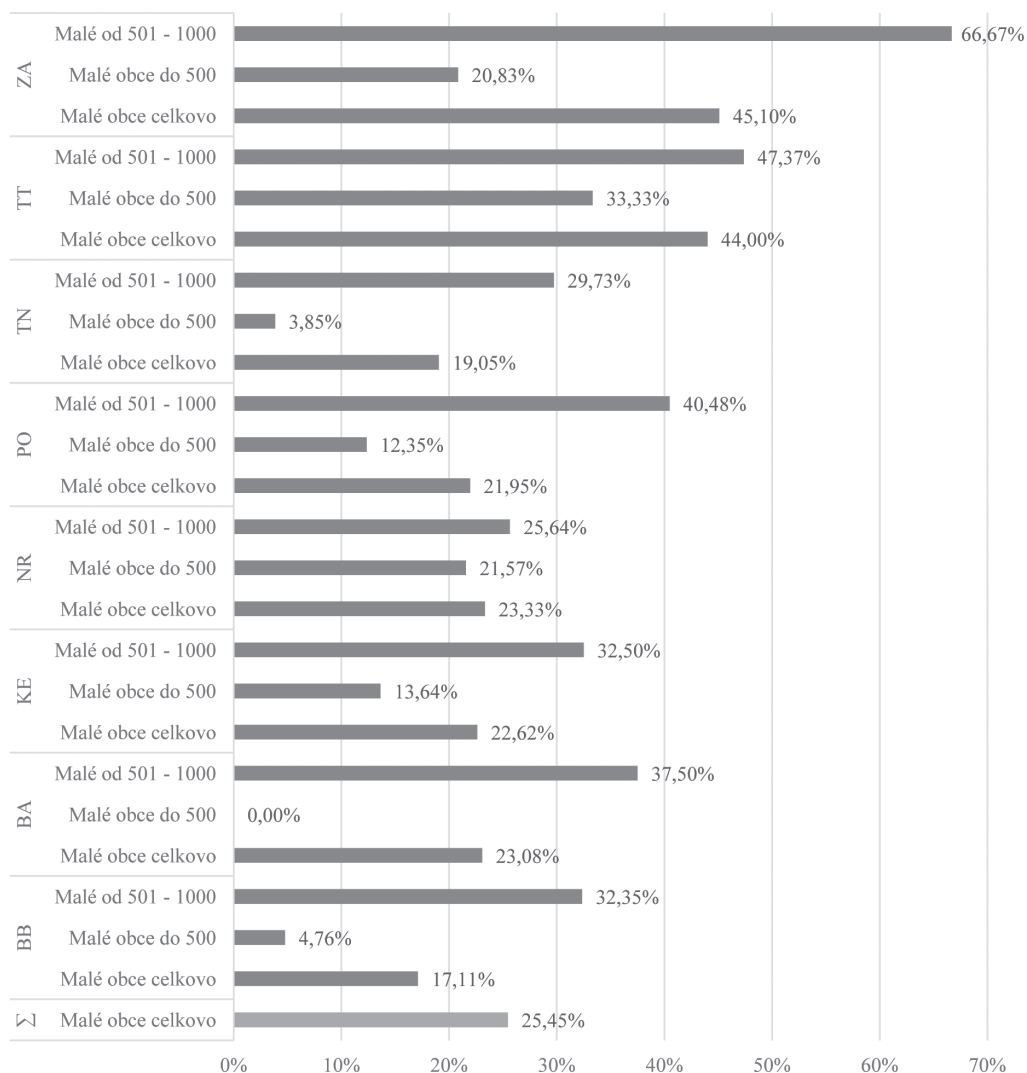

Zdroj: Štatistický úrad SR – DATAcube

Nasledujúca časť článku už prechádza na sledovanie konkrétnych indikátorov technickej vybavenosti malých obcí s prihliadaním na veľkostné subkategórie do 500 obyvateľov a od 501 do 1 000 obyvateľov a príslušné regionálne zastúpenie. Súčasne ale reflektuje aj sumárne hodnoty za územie štátu prípadne za kompletnú kategóriu malých obcí za príslušné územné celky.

Prvým zo sledovaných indikátorov technickej vybavenosti je vybavenie splaškovou kanalizáciou. Táto skutočnosť je zachytená v nasledujúcom grafe. Práve tento atribút sa ukazuje, ako je viditeľné aj na základe nasledujúcich grafov, ako prvok, ktorý je zo sumáru všetkých sledovaných indikátorov zastúpený v malých obciach najmenej. Z celkového počtu dotazovaných obcí sa z nich vyjadrilo len 25,45 % o tom, že majú príslušnú vybavenosť. Vo všeobecnosti tiež platí, že z oslovených malých obcí dosahujú nižší podiel zastúpenia s príslušným vybavením v tejto oblasti obce do 500 obyvateľov. Toto konštatovanie prakticky platí pre všetky samosprávne kraje. Navyše, najnižší je tento podiel v Bratislavskom kraji, kde nedisponuje príslušnou vybavenosťou žiadna takáto obec. Za ním nasleduje Trenčiansky (3,85 %) a Banskobystrický kraj (4,76 %). Najvyšší takýto podiel je zas zaznamenaný v Trnavskom kraji (33,33 %). V subkategórii obcí od 501 do 1 000 obyvateľov je táto situácia mierne odlišná. Najnižší zachytený podiel takýchto obcí s príslušnou vybavenosťou je v Trenčianskom kraji na úrovni 29,73 %. Ďalšie kraje sa pohybujú nad hodnotou 30 %, z toho tri v intervale 30 % – 40 %, konkrétne Banskobystrický (32,25 %), Košický (32,50 %) a Bratislavský kraj (37,50 %). V Prešovskom kraji deklaruje v tejto skupine malých obcí danú vybavenosť 40,48 % oslovených obcí. Najviac ich potom nachádzame v Žilinskom kraji, a to na úrovni 66,67 % z oslovených obcí.

Celkovo možno konštatovať, že najvyšší podiel vybavenosti malých obcí zo oslovených obcí za dané územia je zaznamenaný v Žilinskom (45,10 %) a v Trnavskom kraji (44 %). Naopak, najmenej ich nachádzame v Banskobystrickom (17,11 %) a v Trenčianskom kraji (19,05 %). V tomto prípade sa tak môže javiť, že fragmentovanejšie kraje nedosahujú horšiu vybavenosť a naopak menej fragmentované zas lepšiu.

Graf 3 Vybavenosť v oblasti splaškovej kanalizácie v malých obciach

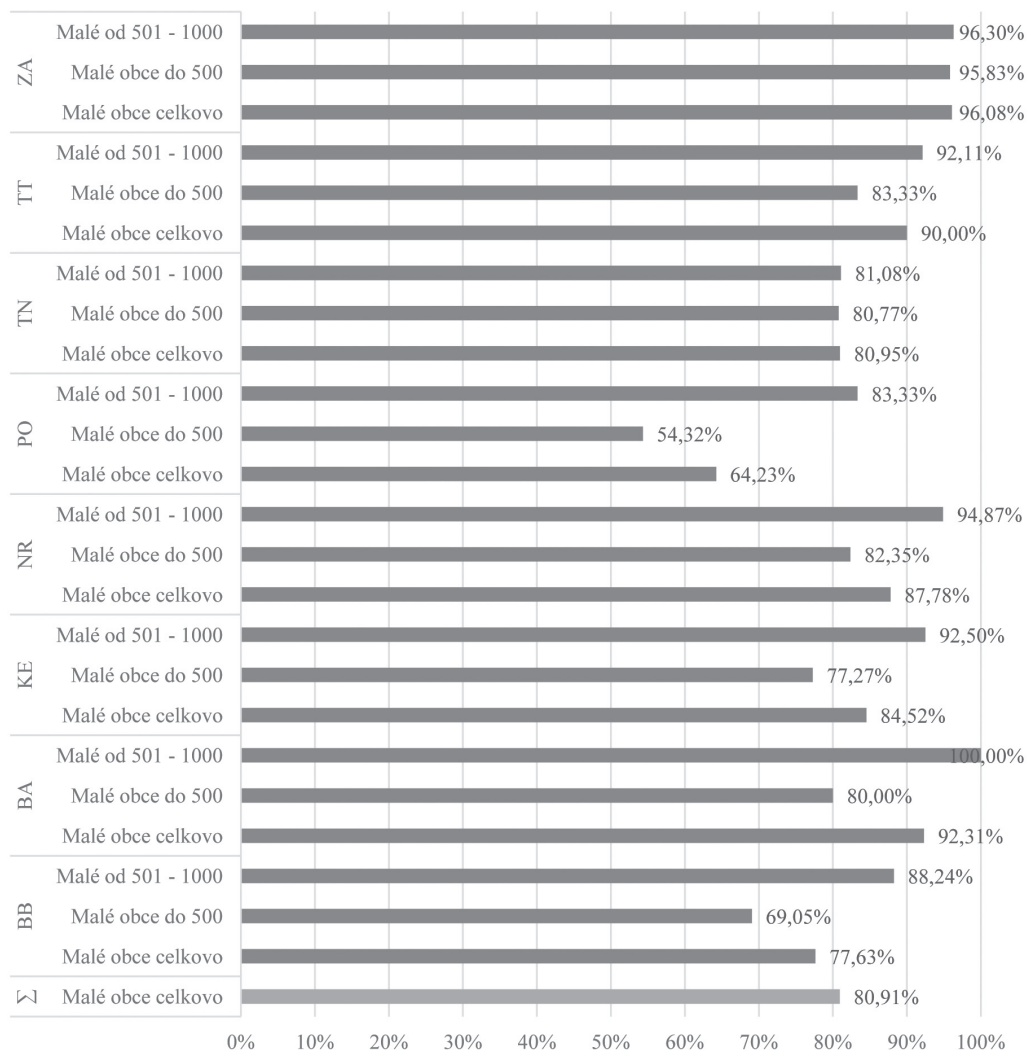
Zdroj: spracované autormi na základe vlastných dát z dotazníkového prieskumu

Odlišná situácia sa vyskytuje v prípade vybavenosti malých obcí verejným vodovodom. Už vstupná informácia za celé územie Slovenska ukazuje zásadný rozdiel v porovnaní s predchádzajúcou vybavenosťou v oblasti splaškovej kanalizácie. Kým touto technickou vybavenosťou disponovalo (uvedené v grafe vyššie) len 25,45 % oslovených malých obcí, verejný vodovod je dostupný v 80,91 % malých obcí, ktoré odpovedali na zaslaný dotazník. Aj v tejto kategórii je však možné nájsť isté regionálne rozdiely. Najnižšie zastúpenie takto vybavených malých obcí nachádzame v Prešovskom kraji a Banskobystrickom

kraji, a to na úrovni 64,23 %, resp. 77,63 %. Naopak, najvyššiu mieru vybavenosti malých obcí za dané územie zaznamenávame v Žilinskom (96,08 %), v Bratislavskom (92,31 %) a v Trnavskom kraji (90 %), kde sa rovná alebo dokonca prevyšuje 90 %.

Aj keď sa vyšší podiel zastúpenia malých obcí s príslušnou vybavenosťou prirodzene premieta do jednotlivých nameraných hodnôt v príslušných subkategóriách v jednotlivých krajoch, aj v tomto prípade platí, že malé obce do 500 obyvateľov majú v každom kraji nižší podiel zastúpenia s ohľadom na danú subkategóriu v rámci daného územia ako obce od 501 do 1 000 obyvateľov. Je však vhodné dodať, že existujú prípady, kde je tento rozdiel len minimálny. Ide o Trenčiansky a Žilinský kraj, konkrétne sa tu hodnoty líšia len o 0,31 %, resp. 0,46 %.

Pri pohľade na subkategóriu obcí do 500 obyvateľov vychádza najnižší podiel s príslušnou vybavenosťou na základe odpovedí z dotazníkov, ktoré sa vrátili v rámci zberu dát, v dvoch najfragmentovanejších krajoch. V Prešovskom kraji bol zaznamenaný na úrovni 54,32 % a v Banskobystrickom kraji na úrovni 69,05 %. Na opačnom konci je Žilinský kraj s 95,83 % týchto obcí. Výraznejšia vybavenosť obcí od 501 do 1 000 obyvateľov sa ukazuje tiež v tom, že až v rámci štyroch krajov presahuje nameraný podiel hodnotu 90 % a dokonca v jednom prípade konštatovali prítomnosť príslušného vybavenia všetky obce v danej subkategórii (ide o Bratislavský kraj).

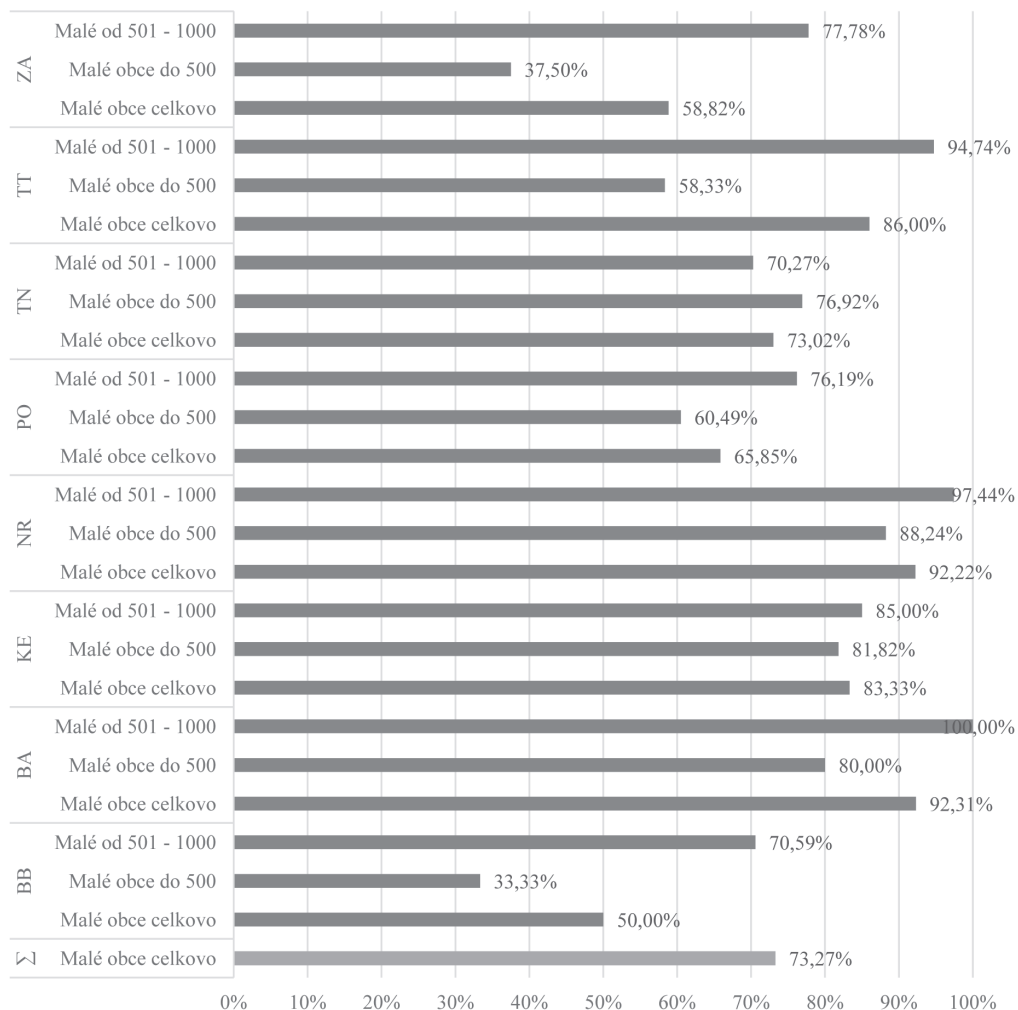
Graf 4 Vybavenosť v oblasti verejného vodovodu v malých obciach

Zdroj: spracované autormi na základe vlastných dát z dotazníkového prieskumu

Mierne nižšia vybavenosť v porovnaní s verejným vodovodom sa ukazuje na základe zozbieraných dát z odpovedí príslušných malých obcí pri dostupnosti plynovodu. Pohybuje sa vo výške 73,27 % za celé územie štátu. Aj v tomto prípade sa však ukazujú isté regionálne diferencie. Najmenšie zastúpenie takýchto obcí s príslušnou vybavenosťou je zaznamenané v kontexte zozbieraných dát v Banskobystrickom kraji (50 %) a v porovnaní s predchádzajúcimi zisteniami čiastočne prekvapujúco v Žilinskom kraji (58,82 %). Mierne lepšie je na tom Prešovský (65,85 %) a Trenčiansky kraj (73,05 %). Len dva kraje prekračujú

hodnotu 90 % v príslušnej vybavenosti malých obcí. Ide o Bratislavský (92,31 %) a Nitriansky kraj (92,22 %).

Z pohľadu vzájomného porovnania sledovaných subkategórií malých obcí za príslušné kraje je možné povedať, že tu sa už objavuje jeden prípad, kde je vyšší podiel obcí do 500 obyvateľov ako obcí od 501 do 1 000 obyvateľov s príslušnou vybavenosťou. Ide o Trenčiansky kraj, kde je pomer 73,92 % : 70,27 % v prospech prvej uvedenej subkategórie. Pri pohľade na prvú subkategóriu (obce do 500 obyvateľov) sú opätovne viditeľné výrazné regionálne diferencie. Najnižšie zastúpenie týchto obcí s príslušnou vybavenosťou je v Banskobystrickom (33,33 %) a Žilinskom kraji (37,5 %). V ostatných krajoch je zaznamenaná hodnota nad 50 %, pričom najvyšší podiel takýchto obcí je v Nitrianskom kraji (88,24 %). V druhej subkategórii obcí existujú takisto regionálne rozdiely. Je však možné konštatovať, že sa namerané hodnoty podielov pohybujú vyššie a v rámci menšieho intervalu, keďže najnižší zaznamenaný podiel je na úrovni 70,27 % v Trenčianskom kraji, za ktorým hneď nasleduje Banskobystrický kraj (70,59 %) a najvyšší vo výške 100 % v Bratislavskom kraji.

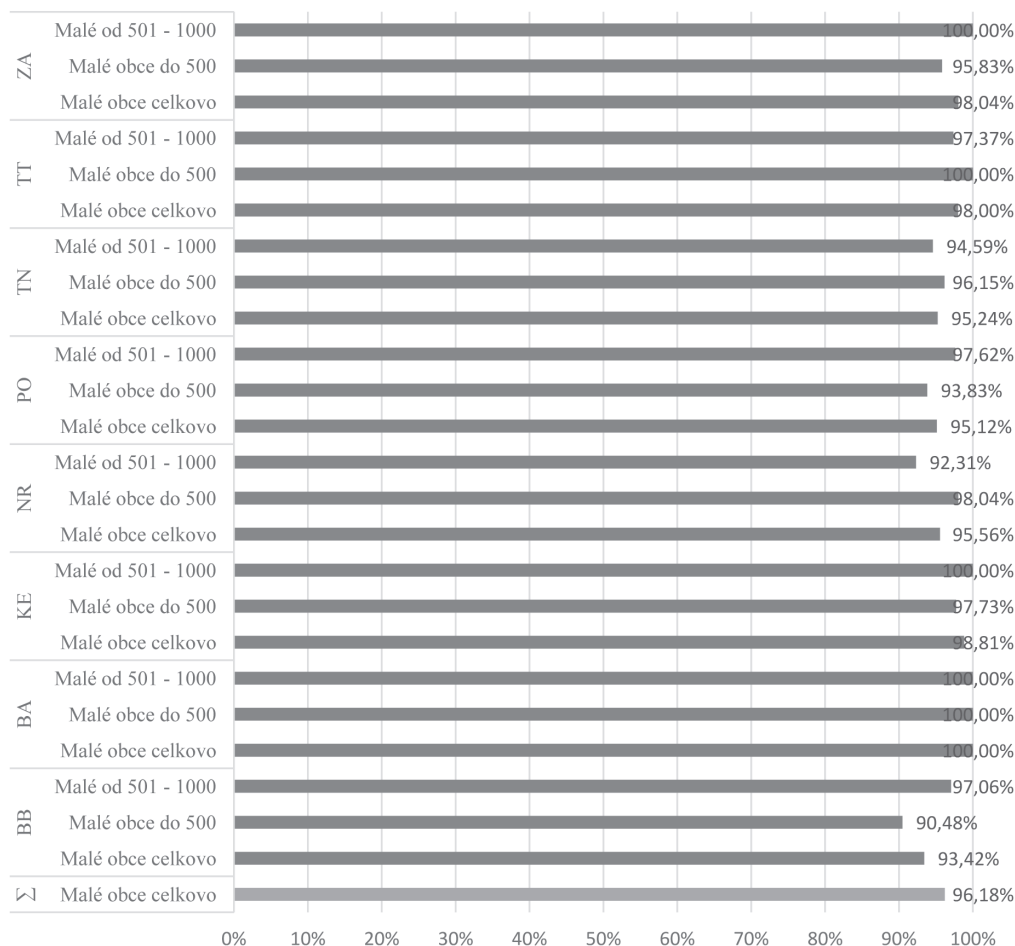
Graf 5 Vybavenosť v oblasti plynofikácie v malých obciach

Zdroj: spracované autormi na základe vlastných dát z dotazníkového prieskumu

V istom ohľade neporovnateľná situácia je zaznamenaná na základe odpovedí z dotazníkov v malých obciach v prípade technickej vybavenosti sledovanej cez dostupnosť mobilných sietí. Na základe zozbieraných dát je možné konštatovať, že až 96,18% obcí, ktoré odpovedali, deklarujú, že ponúkajú príslušnú vybavenosť na svojom území. V tomto prípade je tak nemožné hovoriť o existencii nejakých výraznejších regionálnych rozdielov, či o významnejších rozdieloch medzi subkategóriou malých obcí do 500 obyvateľov a od 501 do 1 000 obyvateľov. Je to z toho dôvodu, že najnižšou nameranou hodnotou zachytávajúcou podiel v príslušnej subkategórii a za príslušné územie je hodnota 90,48% v prípade Banskobystrického kraja a obcí do 500 obyvateľov. V tomto prípade tiež neplatí

nevyhnutne to, že by obce do 500 obyvateľov ponúkali horšiu vybavenosť ako obce nad 501 až 1 000 obyvateľov. Rozdiely sú však, ako naznačuje vyššie uvedené a tiež samotný graf, len minimálne.

Graf 6 Vybavenosť v oblasti mobilnej siete v malých obciach

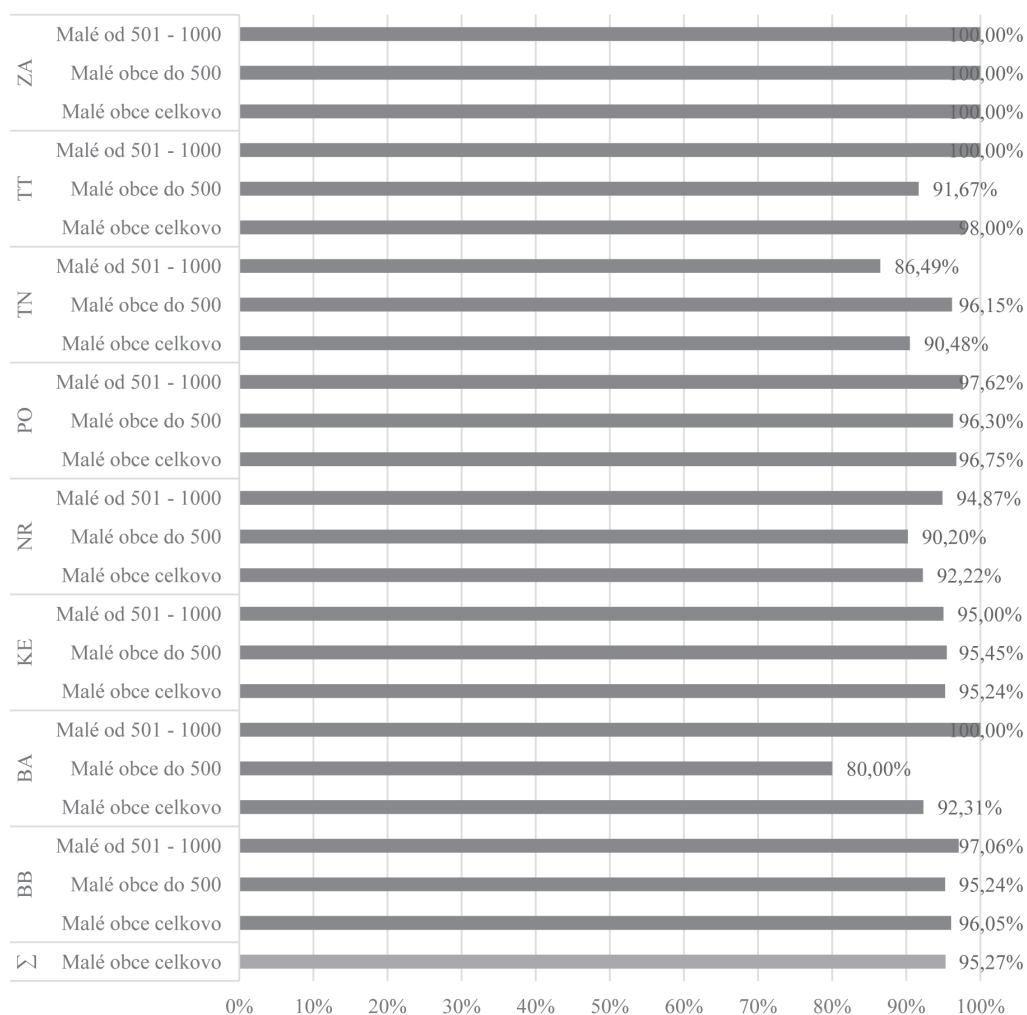
Zdroj: spracované autormi na základe vlastných dát z dotazníkového prieskumu

Posledným sledovaným indikátorom v rámci technickej vybavenosti malých obcí je dostupnosť internetového pripojenia. V porovnaní s dostupnosťou mobilnej siete dosahuje táto vybavenosť za celé územie štátu len mierne nižšiu hodnotu, a to na úrovni 95,27 % oslovených obcí. Všetky kraje tiež prinášajú podiel celej kategórie malých obcí vyšší ako je 90 %, pričom najnižšia vybavenosť je zaznamenaná v Trenčianskom kraji (90,48 %) a najvyššia v Žilinskom kraji, kde to je 100 %. Z tohto hľadiska tak nie je možné hovoriť o existencii výraznejších regionálnych rozdielov v nadväznosti na malé obce.

Pri vzájomnom porovnaní dvoch sledovaných subkategórií nie je možné konštatovať, že podiel obcí do 500 obyvateľov je v rámci príslušného kraja automaticky nižší ako je to pri obciach od 501 do 1 000 obyvateľov. Neplatí to v dvoch prípadoch, keď subkategória menších malých obcí prevyšuje druhú subkategóriu. Ide o prípad Košického a Trenčianskeho kraja. Okrem toho, v Žilinskom kraji je zastúpenie tejto vybavenosti v oboch subkategóriách na úrovni 100 %.

V celku prekvapujúcim je najnižší podiel obcí do 500 obyvateľov s príslušnou vybavenosťou v Bratislavskom kraji (80 %). V ostatných krajoch presahuje nameraný podiel hodnotu 90 %. V prípade druhej subkategórie malých obcí je zas najnižšia nameraná hodnota v Trenčianskom kraji, keďže internetovým pripojením disponuje 86,49 % z tejto skupiny obcí.

Graf 7 Vybavenosť v oblasti internetového pripojenia v malých obciach

Zdroj: spracované autormi na základe vlastných dát z dotazníkového prieskumu

ZÁVER

Zistenia článku ukazujú, že existujú odlišnosti v technickej vybavenosti malých obcí v rámci sledovaných indikátorov. Najvyšší podiel malých obcí, z počtu obcí, ktoré sa zapojili do dotazníkového prieskumu, disponuje vybavenosťou v oblasti mobilnej siete, za ktorou nasleduje vybavenosť internetovým pripojením. S miernym odstupom nachádzame vybavenosť verejným vodovodom a plynovodom. Jednoznačne najslabšie zastúpenie týchto malých obcí nachádzame v prípade splaškovej kanalizácie, ktorá je na úrovni 25,45 % za celé skúmané územie.

V prípade vybavenosti splaškovou kanalizáciou a verejným vodovodom bola tiež identifikovaná situácia, kde vo všetkých sledovaných krajoch dosahovali obce do 500 obyvateľov nižší podiel zastúpenia v dôsledku ich vybavenosti ako obce od 501 do 1 000 obyvateľov. Pri vybavenosti plynovodom toto konštatovanie platilo okrem jednej výnimky. Pri vybavenosti internetovým pripojením a mobilnou sieťou nie je možné robiť závery tohto typu.

Pri pohľade na regionálne diferencie je možné konštatovať, že prakticky okrem vybavenosti mobilnou sieťou a parciálne aj internetovým pripojením (aj keď pri existencii istých regionálnych špecifik), prinášajú ostatné vybavenosti isté regionálne diferencie.

V prípade zastúpenia najslabšieho článku v rámci technickej infraštruktúry v sledovaných oblastiach – kanalizácie, považujeme za vhodné upozorniť, že percentuálny podiel ľudí na Slovensku pripojených na kanalizáciu je najmenší v rámci celej skupiny štátov Vyšehradskej štvorky (Hudec, 2021). Malé obce do 1 000 obyvateľov sú v tomto smere limitované, keďže štát pri eurofondoch doteraz uprednostňoval väčšie obce v dôsledku záväzku Slovenska voči Európskej únii z obdobia pred vstupom Slovenska v roku 2004 do EÚ, kedy sa Slovensko zaviazalo do roku 2015 vybaviť kanalizáciou všetky väčšie územné oblasti. Keďže sa tento záväzok nepodarilo stále naplniť, pred malými obcami sú uprednostňované väčšie územné jednotky a malým obciam tak zostáva čerpať na riešenie tohto problému financie z menších fondov, ktoré však zväčša nepokryjú náklady na vybudovanie kompletnej infraštruktúry. Špecifická situácia je v tomto smere navyše v Bratislavskom samosprávnom kraji, kde je tento problém znásobený tým, že z dôvodu vysokého HDP na obyvateľa sú obce z tohto územia úplne vylúčené z čerpania eurofondov, pričom až takmer 80% malých obcí do 1 000 obyvateľov v tomto kraji nemá vybudovanú verejnú kanalizáciu.

SUMMARY

The excessive fragmentation of local self-government is one of the long-standing unsolved problems in Slovakia. This has led to the formation of a relatively large category of local governments, consisting of municipalities with up to 1,000 inhabitants. Despite their smaller population, they have to provide the same services as much larger municipalities. In this context, the aim of this article is to identify the current state and potential differences in the technical infrastructure of small municipalities in Slovakia. The focus is on the availability of sewerage, public water supply, gas supply, mobile phone services and internet connection. The category of small municipalities is divided into two subcategories. The first one consists of municipalities with up to 500 inhabitants

and the second one of municipalities with 501 to 1,000 inhabitants. Differences between these sub-categories are also sought, taking into account territorial differences. To obtain the relevant data, a questionnaire survey was carried out by contacting the relevant representatives of the local authorities involved.

The results of the research show that there are differences in the level of technical equipment in the small villages. Among the indicators studied, small municipalities offer the best facilities for providing mobile phone services, followed by connecting to the Internet. Public water supply and gas supply are less accessible. The highest proportion of small municipalities among the survey areas has a problem with the non-availability of a sewerage system.

Looking at the differences between the defined subcategories of small municipalities, it can be seen that there are no clear differences in providing internet connection and mobile phone services. On the contrary, there are visible differences in the provision of sewerage and public water supply. With one exception, there are no significant differences regarding gas supply. In almost all the indicators monitored (with the exception of mobile phone coverage), some specific features emerged when looking for possible regional differences.

Literatúra

BALDERSHEIM, H. and ROSE, L. E. A Comparative Analysis of Territorial Choice in Europe – Conclusions. In: BALDERSHEIM, H. and ROSE, L. E. (eds.). *Territorial Choice*. London: Palgrave Macmillan, 2010, p. 234–260. ISBN 978-0-230-23333-1.

BEL, G. Local government size and efficiency in capital-intensive services: what evidence is there of economies of scale, density and scope? In: LAGO-PEÑAS, S. and MARTINEZ-VAZQUEZ, J. (eds.). *The Challenge of Local Government Size*. Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing, 2013, p. 148–170. ISBN 978-1-78254-429-6.

BERNARD, J., ILLNER, M. a KOSTELECKÝ, T. Místní samospráva v malých obcích. In: BERNARD, J. (ed.). *Samospráva venkovských obcí a místní rozvoj*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2011, s. 32–127. ISBN 978-80-7419-069-8.

BRIX, R. Fragmented Settlement Structure as a barrier in providing Good local Governance services: The Case of Slovakia. In: POLONCA, K. (ed.). *Reflections on Good Governance in Visegrad and beyond*. Bratislava: NISPAcee Press, 2014, p. 83–89. ISBN 978-80-89013-71-5.

BRIX, R. Problémy malých obcí na příklade vybraných okresov Prešovského kraja. In: KAMRÁDOVA, L., SCISKALOVÁ, M. a PRŮŠA, L. (eds.). *Role veřejné správy a sociální politiky v každodenním občanském životě*. Opava: Slezská univerzita v Opavě, 2020, s. 34–40. ISBN 978-80-7510-393-2.

BRIX, R. Sídlná štruktúra na území Slovenska. In: MIKUŠ, D. (ed.). *Komunálna samospráva na Slovensku optikou verejnej politiky*. Trnava: Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave, 2019, s. 15–26. ISBN 978-80-572-0022-2.

BRIX, R. and ŠVIKRUHA, M. Impact of Small Municipalities on Local Public Service in Slovakia. In: VAŇKOVÁ, I. (ed.). *Public Economics and Administration*. Ostrava: VSB – Technical University of Ostrava, 2017, p. 36–42. ISSN 1805-9104.

ČERNĚNKO, T., HARVAN, P. a KUBALA, J. *Skrytý poklad v samospráve. Alternatívne možnosti sústredenia výkonu správy v samosprávach*. Bratislava: Inštitút finančnej politiky, 2017.

DENTERS, B. et al. *Size and Local Democracy*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited, 2014. ISBN 978-1-84376-672-8.

FALŤAN, L. et al. *Malé vidiecke sídla na Slovensku začiatkom 21. storočia*. Bratislava: Sociologický ústav SAV, 2011. ISBN 978-80-85544-73-2.

FOGED, S. K. The relationship between population size and contracting out public services: Evidence from a quasi-experiment in Danish municipalities. *Urban Affairs Review*. 2016, vol. 52, no. 3, p. 348–390. ISSN 1552-8332.

HAMPL, M. a MÜLLER, J. Jsou obce v České republice příliš malé? *Geografie – sborník České geografické společnosti*. 1998, roč. 103, č. 1, s. 1–12. ISSN 2571-421X.

HANES, N. Amalgamation Impacts on Local Public Expenditures in Sweden. *Local Government Studies*. 2015, vol. 41, no. 1, p. 63–77. ISSN 1743-9388.

HANSEN, S. W. The Democratic Costs of Size: How Increasing Size Affects Citizen Satisfaction with Local Government. *Political Studies*. 2015, vol. 63, no. 2, p. 373–389. ISSN 1467-9248.

HUDEEC, M. *Malé obce budú mať aj v nových eurofondoch problém s financovaním kanalizácie* [online]. EURACTIV.sk, 2021. [cit. 28. 10. 2023]. Dostupné z: <https://euractiv.sk/section/ekonomika-a-euro/news/male-obce-budu-mat-aj-v-novych-eurofondoch-problem-s-financovanim-kanalizacie/>.

ILLNER, M. Velikost obcí, efektivita jejich správy a lokální demokracie. In: VAJDOVÁ, Z., ČERMÁK, D. a ILLNER, M. (eds.). *Autonomie a spolupráce: důsledky ustavení obecního řízení v roce 1990*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2006, s. 15–26. ISBN 80-7330-086-9.

IŠTOK, R. a TEJ, J. Perspektívy reformy územnej samosprávy na miestnej úrovni v kontexte sídelnej štruktúry Slovenska. In: *Prírodné vedy. Folia geographica* 7. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, Fakulta humanitných a prírodných vied, 2004, s. 62–74. ISBN 80-8068-270-4.

KALIŇÁK, M. et al. *Analýza možností na zvýšenie potenciálu miestnej územnej samosprávy pri realizácii hospodárskych politík miest a obcí* [online]. Združenie miest a obcí Slovenska, 2017. [cit. 28. 10. 2023]. Dostupné z: https://www.zmos.sk/download_file_f.php?id=1220820.

KLIMOVSKÝ, D. Konsolidačné reformy a decentralizácia v európskych podmienkach. *Acta Politologica*. 2010, roč. 2, č. 3, s. 86–96. ISSN 1803-8220.

KLIMOVSKÝ, D. Nerovnosť obcí v európskom porovnaní: Roztrieštenosť lokálnej sídelnej štruktúry ako výzva pre komunálnu reformu. *Verejná správa*. 2009a, roč. 64, č. 18, s. 21–23. ISSN 1335-7883.

KLIMOVSKÝ, D. O možných riešeníach fragmentovanej lokálnej sídelnej štruktúry: Inšpirácia pre Slovensko. *Acta Politologica*. 2009b, roč. 1, č. 2, s. 182–213. ISSN 1803-8220.

KOVÁČOVÁ, S. *Územná fragmentácia obcí v podmienkach Slovenskej republiky a jej dosahy*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov, 2016. ISBN 978-80-557-1115-7.

KRÁĽOVÁ, V. Obmedzené možnosti rozvoja obcí s nízkou daňovou kapacitou. In: ČEPELOVÁ, A. a KOREŇOVÁ, D. (eds.). *Trvalo udržateľný rozvoj v krajinách Európskej únie II*. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2020, s. 115–123. ISBN 978-80-8152-855-2.

LABUNOVÁ, A. a LOVACKÁ, S. Budúcnosť malých obcí na východnom Slovensku. *Geografická revue*. 2008, roč. 4, č. 2, s. 214–226. ISSN 1336-7072.

LEŠKOVÁ, A. a VAISHAR, A. Porovnanie vývoja veľkostnej kategórie malých obcí v Česku a na Slovensku. *Geografické informácie (Geographical Information)*. 2018, roč. 22, č. 2, s. 138–147. ISSN 1337-9453.

MACHYNIAK, J. *Výkon samosprávy na úrovni obce, mesta a regiónu Slovensko 1990–2020*. Trnava: Fakulta sociálnych vied, Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave, 2021. ISBN 978-80-572-0121-2.

MACHYNIAK, J. and HORVÁTH, P. Political Aspects of Fragmentation of Settlement Structure in Slovakia. In: *Public Economics and Administration 2017: Proceedings of the 12th International Scientific Conference*. Ostrava: VSB – Technical University of Ostrava, 2017, p. 213–218. ISBN 978-80-248-4131-1.

MACHYNIAK, J. a ŠEBÍK, K. Obecná samospráva v podmienkach Slovenskej republiky ako (ne)optimálna veľkosť miestnej samosprávy? *Acta Oeconomica Universitatis Selye: vedecký recenzovaný časopis*. 2013, roč. 2, č. 1, s. 177–186. ISSN 2644-5212.

MATEJJOVÁ, L., NĚMEC, J. and SOUKOPOVÁ, J. Small is beautiful. Pros and Cons of territorial fragmentation on the example of the Czech Republic. In: SADIOGLU, U. and DEDE, K. (eds.). *Comparative Studies and Regionally Focussed Cases Examining Local Governments*. Hershey: Information Science Reference, 2016, p. 113–134. ISBN 978-1-5225-0321-7.

NIŽŇANSKÝ, V., CIBÁKOVÁ, V. a HAMALOVÁ, M. *Tretia etapa decentralizácie verejnej správy na Slovensku*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-8168-137-0.

PALÚŠ, I. Nefunkčná obec – progres alebo ďalšie problémy? *Štát a právo*. 2020, roč. 7, č. 2–3, s. 108–117. ISSN 1339-7753.

PALÚŠ, I. Obecná samospráva ako súčasť decentralizácie verejnej moci. In: PALÚŠ, I. (eds.). *Územní samospráva jako forma veřejné moci: recenzovaný sborník z mezinárodní vědecké konference*. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Fakulta veřejných politik v Opavě, Ústav veřejné správy a regionální politiky, 2021, s. 3–14. ISBN 978-80-7510-463-2.

PARLAMENTNÉ LISTY. Je 4300 kompetencií pre malé obce veľa? Ukazuje sa, že to nie je optimálne, tvrdí Kaliňák zo ZMOS-u. [online]. ParlamentnéListy.sk, 2019. [cit. 28. 10. 2023]. Dostupné z: <https://www.parlamentnelisty.sk/arena/243512/je-4300-kompetencii-pre-male-obce-vela-ukazuje-sa-ze-to-nie-je-optimalne-tvrdi-kalinak-zo-zmos-u/>.

PLEŠIVČÁK, M. et al. Malé obce či veľké mestá – kde majú bližšie k svojim občanom? Geografia legitimacy moci po komunálnych voľbách. *Sociológia*. 2022, roč. 54, č. 3, s. 217–243. ISSN 0049-1225.

Population density (people per sq. km of land area) – OECD members. In: World bank data, 2023.

Population grids. In: Eurostat. *Statistics Explained*, 2023.

SLAVÍK, V. a GRÁC, R. Proces urbanizácie a migrácia obyvateľstva v kontexte vývoja sídelnej štruktúry SR. In: BLEHA, B. (ed.). *Populačný vývoj Slovenska na prelome tisícročí: kontinuita či nová éra?* Bratislava: Geo-grafika, 2009, s. 236–256. ISBN 978-80-89317-11-0.

SOCHOROVÁ, M. Infraštruktúra a volebné správanie ako rozdielové kritériá veľkostných typov obce. *Politické vedy*. 2016, roč. 19, č. 3, s. 173–205. ISSN 1335-2741.

SWIANIEWICZ, P. If Territorial Fragmentation is a Problem, is Amalgamation a Solution? An East European Perspective. *Local Government Studies*. 2010, vol. 36, no. 2, p. 183–203. ISSN 1743-9388.

SWIANIEWICZ, P. If territorial fragmentation is a problem, is amalgamation a solution? – Ten years later. *Local Government Studies*. 2018, vol. 44, no. 1, p. 1–10. ISSN 1743-9388.

SWIANIEWICZ, P. Size of Local Government, Local Democracy and Efficiency in Delivery of Local Services – International Context and Theoretical Framework. In: SWIANIEWICZ, P. (ed.). *Consolidation or Fragmentation? The Size of Local Governments in Central and Eastern Europe*. Budapest: Open Society Institute, 2002, p. 1–29. ISBN 963-9419-45-1.

SWIANIEWICZ, P. and ŁUKOMSKA, J. Is Small Beautiful? The Quasi-experimental Analysis of the Impact of Territorial Fragmentation on Costs in Polish Local Governments. *Urban Affairs Review*. 2017, vol. 55, no. 3, p. 832–855. ISSN 1078-0874.

ŠEBOVÁ, M. Úspory z rozsahu v samospráve obcí. In: PETRÍKOVÁ, D. a ŠEBOVÁ, M. (eds.). *Aktuálne koncepty ekonomiky a riadenia samospráv*. Košice: Technická univerzita v Košiciach, Ekonomická fakulta, 2012, s. 7–27. ISBN 978-80-553-1264-4.

Štatistický úrad SR. In: DATAcube, 2023.

TICHÝ, D. Združovanie obcí ako predpoklad rýchlejšieho rozvoja samospráv a regiónov. *Ekonomický časopis*. 2005, roč. 53, č. 4, s. 364–382. ISSN 0013-3035.

VYBÍHAL, V. Kompetencie obecnej samosprávy v kontextu fiškálnej decentralizácie. In: ŽOFČINOVÁ, V., KRÁL, R. a KRÁLOVÁ, V. (eds.). *Obecné zriadenie – interpretácia kompetencií. Recenzovaný zborník príspevkov z vedeckej konferencie*. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2021, s. 40–52. ISBN 978-80-574-0072-1.

Zákon č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení.

ŽÁRSKA, E. Bariéry a šance rozvoja malých obcí. *Acta regionalia et environmentalica*. 2006, roč. 3, č. 1, s. 8–12. ISSN 1336-9253.

ŽÁRSKA, E. Finančná kondícia a veľkosť obce ako dopad decentralizácie. *Verejná správa a regionálny rozvoj*. 2015, roč. 11, č. 1, s. 30–36. ISSN 1337-2955.

ŽÁRSKA, E. a VAMOŠOVÁ, M. Decentralizácia a administratívna kapacita obce. In: KLÍMOVÁ, V. a ŽÍTEK, V. (eds.). *XX. mezinárodní kolokvium o regionálních vědách. Sborník příspěvků*. Brno: Masarykova univerzita, 2017, s. 875–882. ISBN 978-80-210-8587-9.

62	ARTICLES Martin ŠVIKRUHA Jakub BARDOVIČ	MALÉ OBCE A PROBLÉM POSKYTOVANIA VYBRANÝCH SLUŽIEB: PRÍPAD SLOVENSKA	
----	---	---	--

Kontakt

doc. PhDr. Martin Švikruha, PhD.

Fakulta sociálnych vied, Univerzita sv. Cyrila a Metoda

Bučianska 4/A, 917 01 Trnava, Slovenská republika

martin.svikruha@ucm.sk

doc. PhDr. Jakub Bardovič, PhD.

Fakulta sociálnych vied, Univerzita sv. Cyrila a Metoda

Bučianska 4/A, 917 01 Trnava, Slovenská republika

jakub.bardovic@ucm.sk